Työelämän laatu ja sosiaaliturva osasto/JRahkola/uh **8.9.2016**

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 14.9.2016 klo 11.30

SAK:n lausunto hallituksen esityksestä työttömyysturvalain muuttamiseksi, HE 113/2016 vp

Ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin hallitusohjelman mukainen 200 miljoonan euron leikkaus ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Leikkaus toteutettaisiin lyhentämällä ansiosidonnaisen päivärahan enimmäiskestoa, pidentämällä omavastuuaikaa, leikkaamalla aktiiviaikana maksettavaa korotusosaa sekä lakkauttamalla pitkän työuran jälkeen maksettava korotusosa.

SAK:n mielestä leikkaus heikentää kohtuuttomasti työttömien toimeentuloa eikä sitä tulisi tehdä.

Työttömyysturvaleikkaukset ovat väärä lääke tässä taloustilanteessa

Työmarkkinoiden suurin ongelma on tällä hetkellä työn kysynnän puute. Sen seurauksena työttömyys on kasvanut ja erityisesti työttömyysjaksot pitkittyvät. Työttömyysjaksojen pidentyminen uhkaa nostaa rakenteellista työttömyyttä, jota on vaikea saada laskemaan edes talouskasvun joskus alkaessa.

Tässä tilanteessa työttömyysturvan leikkaaminen on tehoton lääke työmarkkinoiden ongelmiin. Työttömyyden kasvu ei johdu ihmisten laiskuudesta vaan siitä, että työpaikkoja ei ole riittävästi. Leikkaus ei lisää työn kysyntää. Leikkausten toteutuessa niiden merkittävin seuraus olisi työttömien toimeentulon heikkeneminen, joka koskisi vahvimmin pitkään työttöminä olleita.

Pohjoismainen malli perustuu siihen, että ihmiset saavat turvan ensisijaisesti sosiaalivakuutuksen kautta, ja työsuhdeturvan rooli on merkittävästi vähäisempi kuin esimerkiksi Keski-Euroopassa. Työmarkkinat ovat eurooppalaisittain kohtuullisen joustavat. Toimiakseen malli edellyttää kohtuullisen tasoista ja kestoista työttömyysturvaa sekä aktiivista työvoimapolitiikkaa. Aktiivikorotusten leikkaaminen heikentää huonolla tavalla aktiivitoimien houkuttelevuutta.

Toimiva ansioturva voi parantaa työsuhteiden laatua ja siten tuottavuutta. Kun työttömäksi joutuvalla on enemmän aikaa työnhakuun, hän voi hakeutua itselleen paremmin sopiviin työpaikkoihin, millä on merkitystä tuottavuuden kannalta. Se hyödyttää työntekijää, työnantajaa ja koko taloutta.

Esityksessä on arvioitu, että ehdotetut muutokset voisivat lisätä työllisyyttä 9000 henkilötyövuodella. Arviossa on kyse aiemmassa taloustieteellisessä tutkimuksessa estimoitujen vaikutusten soveltamisesta, ja tulokset ovat hyvin epävarmoja ja suuntaa-antavia. Nykyisessä kysyntärajoitteisessa

tilanteessa vaikutukset jäänevät vähäisemmiksi työttömyyden alenemisen osalta. Suurin vaikutus on työttömien toimeentulon heikkeneminen. Hallituksen esityksessä työttömyyden aleneminen on tulkittu virheellisesti työllisyyden paranemiseksi. Todellisuudessa osa työttömyyden alenemisesta tapahtuu siirtymänä työttömyydestä työvoiman ulkopuolelle, jolloin työllisyyden paraneminen jää esitettyä pienemmäksi.

SAK:n muutosesitykset

Mikäli hallituksen esitys kuitenkin ollaan toteuttamassa, SAK esittää esitykseen muutamia muutoksia toteutustapaan ja voimaantuloon. Muutoksilla ei ole pitkän aikavälin kustannusvaikutuksia ja niiden tarkoituksena on tehdä muutoksista selkeämpiä ja kohtuullisempia.

Kassan maksaman perusosan säilyttäminen

Ansio-osan kesto voi jo nykyisinkin olla 300, 400 tai 500 päivää. Työttömyyskassa maksaa kuitenkin etuuden aina 500 päivään asti. Jos ansio-osan kesto on alle 500 päivää, kassa maksaa viimeiset 100 tai 200 päivää pelkkää perusosaa. Tämä on kassan jäsenen näkökulmasta selkeää. SAK esittää, että jatkossakin kassa maksaisi etuutta aina 500 päivää. Jos ansiopäivärahan kesto on 300 tai 400 päivää, kassa maksaisi jatkossakin viimeiset 100 tai 200 päivää pelkkää perusosaa. Jos halutaan, että tämä ei vaikuttaisi esityksellä tavoiteltuun säästöön, tulisi poistaa eläkkeen kertyminen siltä ajalta, kun maksetaan pelkkää perusosaa uusien sääntöjen mukaan.

Keston lyhennyksen voimaantulo tulisi toteuttaa helpommin ymmärrettävällä tavalla

Esityksessä keston lyhennys on sidottu ensimmäiseen maksupäivään. Jos ensimmäinen maksettu päivä olisi 2017 puolella, kesto määräytyisi uusien sääntöjen mukaan eli voisi lyhentyä. Tavallisen työttömäksi joutuvan on hankala hahmottaa tällaista voimaantuloa, koska kesto voisi lyhentyä, vaikka työttömyys olisi alkanut vuoden 2016 puolella. Ensimmäisen maksetun päivän ja työsuhteen päättymisen välissä on yleensä ainakin omavastuuaika. Kesto voisi näin ollen lyhentyä, jos työttömyys on alkanut viimeistään 23.12.2016. Tietyissä tilanteissa kesto voisi lyhentyä, vaikka työsuhde olisi päättynyt tätäkin aiemmin, esimerkiksi jos työsuhteen päättyessä maksetaan jaksotettavaa taloudellista etuutta, joka myöhentää etuuden maksamisen alkamista.

SAK esittää keston lyhennyksen voimaantuloa esityksessä esitettyä selkeämmällä tavalla. Selkeintä olisi, että keston lyhennys sidottaisiin työssäoloehdon täyttymiseen. Jos työssäoloehto on täyttynyt ennen 1.1.2017, kesto määräytyisi vanhojen sääntöjen mukaan. Tämä olisi etuuden hakijan näkökulmasta selkeämpää ja ymmärrettävämpää kuin hallituksen esityksen malli.

Työelämän laatu ja sosiaaliturva osasto/JRahkola/uh 8.9.2016

Pitkän työhistorian jälkeisen korotusosan muutoksen voimaantulo

Esityksessä ehdotetaan, että pitkän työuran perusteella maksettavia korotusosia voitaisiin maksaa vuoden 2017 kesäkuun loppuun asti, jos työsuhde on päättynyt ennen vuodenvaihdetta. Korotusosan taso kuitenkin laskisi heti 1.1.2017. SAK esittää, että korotusosat maksettaisiin nykyisen tasoisina siirtymäkauden loppuun asti. Näin on menetelty aiemminkin, kun korotusosien kestoon ja tasoon on tullut samanaikaisia muutoksia.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry